

Na okraji dějin a Evropy

Severní Norsko, druhá světová a dědictví ság

★★★★★

Ostrov Barrøy, z pevniny neviditelný a pro většinu lidí zcela bezvýznamný, se náhodou připele do cesty velkým dějinám a s ním i jeho dědička Ingrid. Končí druhá světová válka a Ingrid, která se právě vrátila z pevniny po pracovní sezoně v rybárně, objeví na svém ostrově mrtvá těla a mezi nimi — jedno živé.

Shrnout děj románů norského spisovatele Roye Jacobsena (*1954) do několika vět nebývá obtížné, o to složitější je však postihnout jejich poselství. Autor už ve svém předchozím románu *Ostrov* z roku 2013 (česky 2014, recenze *Host* 01/2015) zachytil spíš existenciální tíhu a neutuchající každodenní práci vyvěrající z cyklického způsobu života, který na Barrøy přetrvává, než velký příběh s napínavou zápletkou, jak to mají čtenáři v jeho rodné zemi v oblíbě. Přesto zaujal a před bezprostředním líčením života na ostré hraně mezi radostným sepětím se svým kouskem země a zatracením uprostřed nemilosrdných živlů padli na zadek i kulturní snobi v Oslu.

Bílý oceán se od svého předchůdce liší explicitnější a sevřenější dějovou linií. A také

emocemi, protože autor si zde dovolil nahlížet mnohem hlouběji do duše Ingrid, která v *Ostrovu* vstoupila do role hlavní postavy spíš mimoděk, poté co se jakýmsi přirozeným výběrem vydělila z rodinného kolektivu barrøyských hrdinů.

➤ Jacobsen bývá často označován za suverénního vypravěče a není divu, jde si svou vlastní cestou a neohlíží se ani na žádné narativní konvence nebo spisovatelské vzory — a pokud ano, jsou jimi anonymní autoři severských ság. To, co za své autonomní snažení sklízí, jsou okouzlení čtenáři, kteří jsou nuceni zdánlivě nekonzistentní text číst velmi pozorně, za což jsou odměňováni křišťálově čistými větami i neobvyklými spojeními, tíhou válečného světa i chudoby oděnými do pečlivě hledaných slov a dokonale vykroužených závěrů kapitol. A díky kongeniálnímu překladu Jarky Vrbové nepřichází zkrátka ani české publikum.

„Vstala a vyzvracela se, opět spala v kuchyni, dokud se ostrov nezměnil v lesklý pancíř hnědého ledu. Vstala a vyšla ven do posledních poryvů větru, pak se na východě nad horami rozjasnilo, na jižním horizontu vyhlédlo nahnílé oko slunce, byla na konci cesty, jestli se Suzanne někdy vrátí, musí to být teď. Ale dny ubíhaly a noci s nimi, ztrácely se beze stopy a pak přijela Barbro.“

Jacobsen nicméně o své vedlejší postavy nedbá, nechá je přicházet, odcházet, vracet se i umírat podle toho, jak by se to nejspíš dělo ve skutečnosti (nesmíme zapomínat, že hlavním rámcem i hybatelem událostí je pouze implicitně přítomná válka), zatímco postavu Ingrid v některých momentech zbytečně

heroizuje. Přesto její snaha o uchování si vlastní důstojnosti, dopátrání se pravdy, ale i dodržení alespoň minimálních společenských konvencí není nevěrohodná. Snad i proto, že se pohybuje mezi typově kontrastními hrdinkami: slaboduchou Barbro a lehkomyšlnou Suzanne.

V některých norských recenzích *Bílého oceánu* zaznívají výtky, které pramení z vysokého očekávání, které vzbudil autorův předchozí román. Bylo by ovšem chybou čekat, že Jacobsen vstoupí podruhé do téhož moře a vynese na hladinu stejnou, ale vlastně ještě větší a krásnější perlu. Naopak má svou logiku, že napsal knihu, která ve srovnání se svou úspěšnou předchůdkyní nese několik důležitých kontrastů. Krutost velkých dějin proti těm nepatrným, v nichž dlouhá desetiletí neměnným způsobem žili obyvatelé ostrova, naturalistickou pragmatičnost tváří v tvář zdánlivě idylické existenci na samém okraji civilizace a v neposlední řadě i kontrast barev, který symbolizuje poslední rok války v severním Norsku, černou spálenou zemi, z níž prchají ohořelí lidé, a bílý oceán, který jim nabízí útočiště.

Daniela Mrázová

Roy Jacobsen: *Bílý oceán*, přeložila Jarka Vrbová, Pistorius & Olšanská, Příbram 2016